

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

УДК 786.2.071.5

*Лілія Левчук, аспірант кафедри музичних інструментів
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, м. Луцьк*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО

У статті висвітлюються основні принципи формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики. Обґрунтовується доцільність їх впровадження у навчально-виконавський процес.

Ключові слова: принципи навчання, пізнавальна активність, навчально-виконавська діяльність.

Літ. 6.

*Лилия Левчук, аспирант кафедры музыкальных инструментов
Восточноевропейского национального университета имени Леси Украинки, г. Луцк*

ПРИНЦИПЫ ФОРМИРОВАНИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ИГРЫ НА ФОРТЕПИАНО

В статье освещаются основные принципы формирования познавательной активности будущих учителей музыки. Обосновывается целесообразность их внедрения в учебно-исполнительный процесс.

Ключевые слова: принципы обучения, познавательная активность, учебно-исполнительская деятельность.

*Lilia Levchuk, Graduate Student of the Musical Instruments Department
Eastern European Lesya Ukrainka National University, Lutsk*

PRINCIPLES OF FORMATION OF COGNITIVE ACTIVITY OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN TEACHING PIANO

The article is highlighted the main principles of formation of cognitive activity of future music teachers. The expediency of their introduction in teaching and performing process is explained here.

Keywords: principles of learning, cognitive activity, teaching and performing activities.

Постановка проблеми у загальному вигляді. В умовах модернізації сучасної освітньої системи постає нагальна потреба у підвищенні якості підготовки майбутніх учителів музики, пошуку нових форм удосконалення їх навчально-пізнавальної діяльності. На нашу думку, від того, наскільки студенти будуть проявляти пізнавальну активність залежить успіх майбутньої педагогічної діяльності, ефективність навчального процесу в цілому. У зв'язку із цим виникає необхідність у запровадженні принципів навчання, зорієнтованих на формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про те, що проблему формування та розвитку пізнавальної активності особистості розглядали В. Давидов, Л. Занков, В. Лозова, П. Підкасистий, Т. Шамова, Г. Щукіна та ін. Окремі аспекти пізнавальної активності у процесі підготовки майбутнього учителя музики досліджували О. Олексюк, Г. Падалка, О. Ростовський, О. Щолокова та ін. Дослідники велику увагу приділяють вивченню та розробці основних принципів і підходів до організації навчального процесу.

Здобутки наукових досліджень у галузі музичної

педагогіки (Е. Абдулін, Ю. Алієв, Л. Безбородова, О. Рудницька, В. Шацька, Л. Школяр, Г. Ципін) дозволяють виокремити основні принципи музичного навчання: принцип зв'язку музики з життям, принцип діалогічності, принцип художності, принцип єдності емоційного та свідомого, художнього та технічного та ін.

Узагальнюючи методологічні засади мистецької освіти Г. Падалка визначає такі принципи мистецького навчання: цілісності, культуровідповідності, естетичної спрямованості, індивідуалізації, рефлексії [4, 96]; О. Рудницька виділяє: принцип довершення навчальної дії виховною у педагогічному впливі; принцип урізноманітнення видів і форм діяльності учнів в організації педагогічної взаємодії; принцип залежності розвитку особистісних якостей від створюваних педагогічних ситуацій; принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу; принцип спонукання до творчого самовираження [3, 110].

Заслужують на увагу принципи розвивального навчання Г. Ципіна: збільшення обсягу репертуару, прискорення темпів його проходження, збільшення міри теоретичної ємкості занять, відхід від пасивних,

репродуктивних способів діяльності в бік розвитку творчої ініціативи та самостійності студента [6, 142].

На основі вищенаведених принципів в галузі музичної освіти, ми конкретизували й обґрунтували принципи формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики у процесі навчання гри на фортепіано.

З огляду на це, **метою** статті є висвітлення принципів формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики у процесі навчання гри на фортепіано.

Виклад основного матеріалу. Принципи навчання – це “основні положення, що визначають зміст, організаційні форми та методи навчальної роботи” [5, 557]. Вони носять характер загальних вказівок, правил, норм, які регулюють процес навчання.

Спираючись на дослідження провідних науковців, ми виділили низку принципів формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики, а саме – принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності; принцип діалогової взаємодії та індивідуального підходу в навчанні; принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу; принцип навчання на високому рівні труднощів; принцип свідомого підходу до навчання; принцип проблемності; принцип активності і творчої самостійності.

Принцип мотивації навчально-пізнавальної діяльності передбачає мотивування студентів на активне оволодіння знаннями, вміннями та навичками в процесі навчання гри на фортепіано. Мотивація навчальної діяльності складається із сукупності певних мотивів. Під мотивом ми розуміємо предмет діяльності, за яким завжди стоїть певна потреба (О. Леонтьєв). В свою чергу, потреба викликає переживання, інтерес, спонуку, надає смислу навчальній діяльності. На нашу думку, саме наявність позитивної мотивації до навчання забезпечує успішне формування пізнавальної активності студентів.

Для того, щоб студент активно прилучався до навчально-пізнавальної діяльності, необхідно, щоб вона набула для нього особистісного смислу, викликала позитивні емоції. Засловами А. Дусавицького, “стан емоційної пасивності заважає людині займатись пошуком шляхів розв’язання задачі. Почуття постійно присутні на всьому шляху пізнання, а позитивні почуття є складовою успіху в навчанні” [2, 107].

Принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу. Оскільки музика є найемоційнішим видом мистецтва, емоції відіграють неocenенну роль у процесі навчання

гри на фортепіано майбутніх учителів музики. Принцип емоційної насиченості навчально-виховного процесу вимагає від викладача створення позитивної емоційної атмосфери в інструментальному класі; сприяння досягненню “емоційної палітри авторського задуму” твору, появи яскравих емоційних асоціацій, уявлень, які збуджують пізнавальну активність студента у навчально-виконавській діяльності.

Принцип діалогової взаємодії будується на основі рівноправного діалогу педагога та студента, що характеризується взаєморозумінням, повагою, доброзичливістю та взаємодопомогою. Концептуальною особливістю цієї взаємодії є уміння учасників педагогічного процесу вести діалог, який дає можливість самовиявлення кожному студенту. Діалоговий характер взаємодії досягається шляхом спільних обговорень, зіставлень думок, аналізом, пошуком шляхів розв’язання навчальних проблем. Завдання педагога полягає в тому, щоб у процесі діалогу знайти індивідуальний підхід до студента, допомогти йому оволодіти знаннями і способами музично-виконавських дій, розширити межі операційних можливостей діяльності та сприяти розвитку його пізнавальної активності.

Принцип індивідуального підходу в навчанні. Для музичної педагогіки цей принцип має особливе значення, так як основною формою навчально-виховного процесу у класі фортепіано є індивідуальне заняття. Педагогу надаються найширші можливості, для того щоб, як найефективніше впливати на музичний розвиток студентів. Принцип індивідуального підходу вимагає від педагога гнучкого пристосування методів, прийомів та засобів педагогічного впливу до індивідуальних особливостей студентів. Забезпечення даного принципу потребує врахування рівня розумового розвитку, знань та умінь студента, рівень його підготовки, вольових якостей, інтересів, пізнавальної та практичної самостійності, особистого ставлення до навчання.

Важливим для нашого дослідження є впровадження **принципу навчання на високому рівні труднощів**, сформульований Л. Занковим, де студенту пропонуються для опрацювання твори, які за складністю перевищують наявний рівень їхньої виконавської підготовки. Згідно з цим принципом, навчання носить випереджальний характер, перевищує середню норму і викликає активну пізнавально-пошукову діяльність, сприяє розвитку музичних здібностей студентів, вдосконаленню відповідних виконавських умінь та навичок гри, підвищує їхню самостійність та активну навчально-виконавську діяльність.

Для реалізації даного принципу педагогу важливо добре знати навчальні можливості своїх студентів, добирати такі методи та прийоми роботи, які б викликали у студентів інтерес до знань, прагнення опанувати навчальний матеріал та “долати труднощі”, спонукали б їх до активної пізнавальної діяльності.

Принцип свідомого підходу до навчання спрямовує студента на глибоке, свідоме та осмислене сприйняття і засвоєння необхідних знань, умінь та навичок. Те, що засвоєно свідомо, зберігається в пам’яті тривалий час і може бути використане в практичній діяльності. І навпаки, знання, засвоєнні на рівні механічного запам’ятовування, швидко забуваються і не можуть бути використані в практичній діяльності. Свідоме засвоєння музичного матеріалу означає не лише розуміння та усвідомлення студентами цілей навчання, але й мотивоване прагнення до їх досягнення, розуміння практичного значення оволодіння системою знань.

Педагог має постійно розвивати свідоме відношення студента до виконання музичних творів. Необхідною є вимога до вдумливої роботи над інтерпретацією музичного твору: розуміння його змісту, свідомий контроль власних виконавських дій. Самоконтроль, як складова свідомого засвоєння знань, дає можливість студенту самостійно керувати своєю діяльністю, контролювати та, за необхідності, коригувати її. Важливою умовою реалізації принципу є самоаналіз, що спрямовує студента на переосмислення результатів навчально-виконавської діяльності.

Поглиблення свідомого підходу до навчання залежить і від правильного визначення педагогом навчальних завдань, вмілого створення ним проблемних ситуацій, вдалого забезпечення наочності, які, на нашу думку, стимулюють пізнавальну активність студентів.

Принцип проблемності зумовлює необхідність постановки перед студентами пізнавальних проблем та завдань, створення проблемних ситуацій, які б спонукали студентів до активної пошукової діяльності. Створення проблемних ситуацій, є необхідною умовою організації процесу навчання, що сприяє розвитку

продуктивного мислення та пізнавальної активності майбутніх учителів музики.

Принципи активності і творчої самостійності. Організація навчального процесу на основі принципу активності і творчої самостійності вимагає застосування продуктивних методів та форм роботи, які б спонукали студентів до активного, самостійного мислення, самостійного пошуку, творчого підходу у роботі над музичним твором та ін.

Залучення студентів до активної самостійної діяльності досягається через удосконалення навичок самостійної роботи в інструментальному класі, що передбачає розвиток: музичного мислення; умінь оперувати музично-слуховими уявленнями; відповідних знань; рефлексивних умінь; самоконтролю, самооцінки; здатність студентів до продуктивної творчої діяльності [1, 203].

Отже, реалізація окреслених принципів формування пізнавальної активності майбутніх учителів музики у процесі навчання гри на фортепіано стимулюватиме їх до активної навчально-пізнавальної діяльності.

1. Гризоголазова Т.І. Самостійна робота як складова фортепіанної підготовки майбутнього вчителя музики // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: Збірник матеріалів XI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам’яті професора О.П. Рудницької / [голов. ред.: І.А. Зязюн]. Випуск 5 (9). Чернівці: Зелена Буковина, 2014. – 398 с.

2. Дусавицький А.К. Развитие личности в учебной деятельности. – Харьков, 2008. – 214 с.

3. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

4. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.

5. Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник / М.М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К.: Академвидав, 2009. – 560 с.

6. Цыпин Г.М. Обучение игре на фортепиано. – М., 1984. – 176 с.

Стаття надійшла до редакції 16.11.2015



“Людині слід вибрати свою долю, тільки слабкий приймає її такою, яка вона є”.

Пауло Коельо
бразильський письменник

